

PANORÀMICA SOBRE EL CONVENT DE SANT FRANCESC D'ASSÍS

JOSEP CLARA

DEPARTAMENT D'HISTÒRIA I HISTÒRIA DE L'ART
UNIVERSITAT DE GIRONA

Resum

Fundada al segle XIII, la comunitat dels framenors fou la més nombrosa entre la població conventual de Girona. Va ser beneficiada pels llegats de les persones poderoses i les autoritats municipals. Els monjos, que hagueren de ser reformats durant el segle XVI, es remarcaren com a defensors de l'Antic Règim. Després de l'exclaustració de 1835, la desamortització de Mendizábal va treure a subhasta el convent, que fou enderrocat. La municipalitat hi va fer passar el carrer que batejà amb el nom «del Progrés», i una altra part de la propietat va servir per donar impuls al procés d'industrialització moderna de la ciutat. S'assenyalen les restes de la construcció existents, a hores d'ara, en diversos indrets.

Paraules clau

Framenors, convents gironins, desamortització de Mendizábal, industrialització.

Abstract

Founded in the thirteenth century, the community of Franciscans was the largest convent in the population of Girona. It was benefited by the legacies of powerful people and the municipal authorities. The friars, who had to be reformed during the sixteenth century, distinguished themselves as defenders of the Ancien Regime. After the secularization of 1835, the confiscation of Mendizabal brought to auction the convent, which was demolished. Between the convent he municipality opened the road named Progress street, and another part of the property was used to give impetus to the process of modern industrialization of the city. The remains of the building existing at present in several places are indicated.

Key words

Franciscans, convents, confiscation of Mendizabal, industrialization.

En la Girona dels convents o monestirs, el de Sant Francesc d'Assís, plaçat al barri del Mercadal, va fer-hi un paper important i va ser un dels més notables de la ciutat quan aquesta era dominada pels esquemes de l'Antic

Règim. Malgrat això, “la seva activitat és poc coneguda, a pesar de tractar-se del convent més gran de la ciutat”.¹

Ocupava l'espai que, a la banda esquerra de l'Onyar, a hores d'ara va del carrer dedicat a Cristòfol Grober al de Santa Clara i de la plaça de Sant Francesc al carrer de la Sèquia. L'orde que s'hi establí va ser fundat, l'any 1210, per sant Francesc d'Assís (1182-1226) i els membres que en fan part han estat coneguts a Catalunya com a framenors, menorets o franciscans del primer orde.² Es diferenciaven dels ordes monàstics anteriors perquè accentuaren el vot de pobresa, no havien de viure de rendes i s'adaptaren al món urbà. Com els dominics, eren un orde mendicant.

Autors poc rigorosos parlen de l'establiment d'aquesta comunitat en vida del fundador i atribueixen el fet directament a ell. L'existència d'una tradició relativa al pas de sant Francesc d'Assís per Girona i el seu acolliment a la casa de la família Guerau és, certament, confirmada en documents del segle XIV.³ No obstant això, la primera donació d'un espai, al barri del Mercadal, per a la fundació del convent, és d'una data una mica posterior als anys de vida del fundador, concretament de 1232, i va ser una iniciativa del canonge Bernat Esteve.⁴

La comunitat, per donació o adquisició, amplia l'extensió de la superfície on s'alça el convent. Va atreure, és clar, l'interès dels gironins poderosos,⁵ que hi destinaren regals i llegats, i dels pobres, que es beneficiaren de la caritat repartida pels mendicants. Així mateix, va rebre les atencions dels jurats de la ciutat perquè durant el segle XIV el convent va acollir, en un dels claustres o a la sala capitular, la celebració dels consells de la ciutat i de les eleccions municipals.⁶ El temple, d'una sola nau, molt capaç i amb l'absis orientat cap

¹ MARQUÈS, Josep M^a: *Una història de la diòcesi de Girona*, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona, 2007, pàg. 126.

² BOADAS LLEVAT, Agustí: *Els franciscans a Catalunya. Història, convents i frades (1214-2014)*, Pagès, Lleida, 2014.

³ PERARNAU, Josep: “Beatus Franciscus per Gerundam transiens. Tradició del pas de sant Francesc d'Assís per Girona”, dins *Estudios Franciscanos*, 85 (1984), pàg. 237-244.

⁴ WEBSTER, Jill R.: “Col·lecció de documents del convent de Sant Francesc de Girona (1224-1399)”, dins *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, XXVIII (1985-86), pàg. 184-185.

⁵ L'any 1386 hi fou establerta la confraria de Sant Jordi i Santa Isabel. Vegeu GIRBAL, Enrique Claudio: “Noticias sobre los antiguos gremios y cofradías de Gerona. V Cofradía de San Jorge y Santa Elisabeth, o sea de los nobles y militares”, dins *Revista de Gerona*, XI (1887), pàg. 33-39. Les famílies Bellhloc, de la Via, Cruïlles i Cartellà figuren entre les que deixaren llegats al convent a l'hora de fer testament. Elisenda de Montcada, esposa de Jaume II, regalà relíquies per a l'altar de les Onze Mil Verges.

⁶ GUILLERÉ, Christian: *Girona al segle XIV*, Ajuntament de Girona i Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona, 1993, vol I, pàg. 487-489.

al nord, no fou consagrat fins al 1368 pel bisbe Ènnec de Valterra. Com es veurà més endavant, va caracteritzar-se per la magnificència.

En la primera etapa de la història del convent, cal remarcar que hi entrà, en edat infantil, Francesc Eiximenis (nascut a Girona vers 1330 i mort a Perpinyà el 1409), després gran savi, teòleg i figura de la literatura moral i religiosa en llengua catalana. Per això, segons el costum de l'època, els frares gironins, quan van saber la notícia de la seva mort, pogueren reclamar el dret a la biblioteca particular.⁷

D'altra banda, cal remarcar que el convent va allotjar personalitats importants de pas per la ciutat i que, pel fet d'estar situat al Mercadal on les defenses eren precàries, fou ocupat pels exèrcits que assetjaren la ciutat. Així, per exemple, el rei de França, Felip l'Ardit, s'hi va instal·lar durant la presa de 1285. En una situació més incòmoda es trobà, segurament, Alfons el Magnànim, l'any 1427, quan –arran dels terratrèmols d'aquell any– fou obligat a hostatjar-se en una tenda alçada pels jurats a l'hort del convent.⁸ Tot el contrari experimentà la reina Maria, esposa i lloctinent del mateix monarca, el 1448, que envià al convent el fuster reial, uns dies abans de l'estada, perquè li preparés la posada.⁹

VIDA RELAXADA

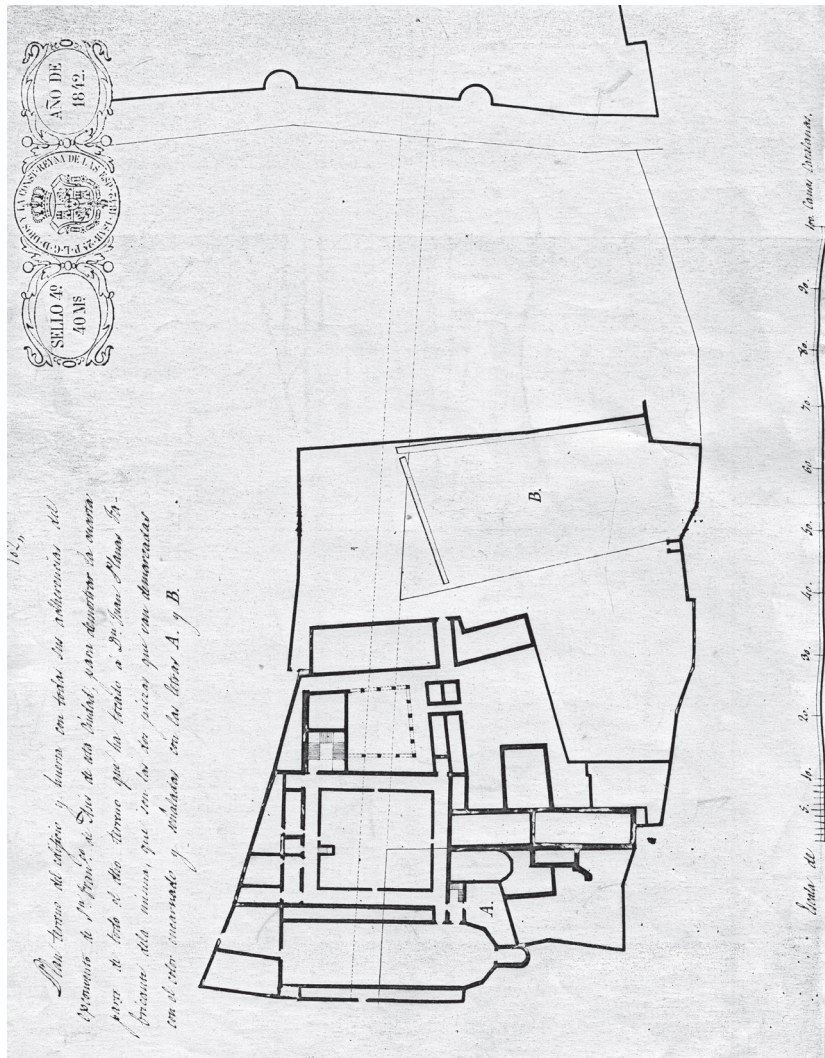
La comunitat va créixer i uns quants framenors, que es relaxaren en la disciplina i van perdre el rigor i l'austeritat originaris, van fer parlar. De Girona es podria repetir allò que ha escrit Francis Rapp en sentit general: “L'impuls que animava els primers deixebles de Francesc i de Domingo semblava que s'havia exhaurit. La pobresa estricta, que havia causat una impressió viva en les masses i les elits cristianes, havia estat traïcionada i reduïda a una ficció”.¹⁰

⁷ La bibliografia sobre Eiximenis és extensa. La reedició dels treballs bibliogràfics que aplegaven la major part de la informació sobre l'autor i l'obra la trobem a *Studia Bibliographica*, Col·legi Universitari i Diputació de Girona, Girona, 1991.

⁸ FERNÁNDEZ I TRABAL, Josep: *Una família catalana medieval. Els Belhloc de Girona 1267-1533*, Ajuntament de Girona i Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona, 1995, pàg. 276.

⁹ ARNALL I JUAN, M. Josepa: *Lletres reials a la ciutat de Girona (1293-1515)*, Fundació Noguera i Ajuntament de Girona, Lleida, 2000, vol II, pàg. 807 i 809.

¹⁰ RAPP, Francis: *La Iglesia y la vida religiosa en Occidente a fines de la Edad Media*, Labor, Barcelona, 1973, pàg. 169-170.

Plànol del convent de Sant Francesc, traçat el 1842.

Són abundoses les notícies dels segles XV-XVI que parlen de la vida relaxada, poc exemplar pel que fa a la moralitat i als costums, dels monjos del convent. Julián de Chía va aplegar un seguit de notícies en aquest sentit. Per exemple, la Cúria de Girona, l'any 1409, va dictar sentència contra el convent per causa "d'algun cors qui era jaquit a la casa". Aquest "cors" sembla que era el d'alguna dona que s'havia introduït al convent amb un propòsit no gaire honest. Els jurats de la ciutat protestaren també perquè el provincial

dels franciscans havia fet obrir la porta d'una cella on, pel seu isolament, havien tingut lloc fets escandalosos. En la queixa, que va ser duta a la reina Maria, és anomenat fra Antoni Alemany, del qual –l'any 1445– es diu que “contínuament, sots color de confessar, entra massa sovint en lo dit monastir [el de les monges de Santa Clara] e ben sovint se acompanya de companyons que són massa solícits de acompanyarlo”.

Una informació aplegada pel bisbe Joan Margarit va provar que els desordres de les monges de Santa Clara “venien per los frares de framenors, que axí com les devien corregir, les tenien com a pròpies mullers” i “fins arrancaren una fadrina del dit monestir e metre la al públich [és a dir, al bordell] e aquí tenirla a gony sens nenguna vergonya”. Els escàndols eren tan notoris que, l'any 1478, el bisbe Margarit hagué de requerir l'auxili de les autoritats reals i municipals per expulsar *manu militari* les monges del convent, excepte l'abadessa, única persona digna de la comunitat.¹¹

No ha de sorprendre, doncs, que un altre dels religiosos del convent fos, així mateix, caricaturitzat com a protagonista de l'obra de l'escriptor del segle XV Francesc de la Via,¹² titulada *Llibre de fra Bernat*, la qual, a la manera dels *fabliaux*, narra la història desvergonyida d'un frare que va a visitar la seva estimada, una monja probablement del monestir de Sant Daniel, la qual era també requerida per un cavaller i un canonge, per bé que, al final, l'únic que aconsegueix ficar-se al llit amb ella és l'autor de la narració.¹³

Durant el segle XVI va ser famós el frare Galcero, que sortia de nit, armat i sense hàbit, i vagava per la ciutat com si fos un rufià, malversava béns i rendes, i celebrava missa després d'esmorzar.¹⁴

¹¹ CHÍA, Julián de: *La festividad del Corpus en Gerona*, Imprenta y Librería de Paciano Torres, Girona, 1895, pàg. 194-214. El 1462, durant el setge de la Força, “la Generalidad dirigió una reprimenda al generalísimo de las huestes sitiadoras, conde de Pallars, porque toleraba que sus oficiales olvidaran sus obligaciones militares pasando las noches divirtiéndose en el convento de Santa Clara extramuros” (SOBREQUÉS VIDAL, Santiago: *Historia de España y América social y económica. Baja Edad Media, Reyes Católicos, Descubrimientos*, Vicens Vives, Barcelona, 1972, pàg. 399). No obstant això, hom ha volgut fer creure que el convent “fue siempre un hogar de vida austera y santa” (GRACIÁN [Carles de BOLÒS]: «El barrio de San Agustín», dins *Los Sitios*, 13 de juny de 1943, pàg. 4).

¹² CLARA, Josep: “Entorn de la personalitat del poeta Francesc de la Via”, dins *Arxiu de Textos Catalans Antics*, 3 (1984), pàg. 193-217. El poeta va voler ser enterrat al convent de framenors.

¹³ N'existeixen diverses edicions. Entre les darreres: *Blandín de Cornualla i altres narracions en vers dels segles XIV i XV*, a cura d'Arseni Pacheco, Edicions 62 i la Caixa, Barcelona, 1983, i *El llibre de fra Bernat*, versió de Jordi Vinyes, Laertes, Barcelona, 1989.

¹⁴ CHIA, Julián de: *La festividad del Corpus...*, pàg. 213.

Per tot plegat, el 1567, el bisbe Pere Carles, en temps de la Contrareforma, en virtut de dos breus pontificis, “para allanar algunas dificultades que ocurrieron, puso en possession dél a los Observantes, echando a los Claustrales, menos algunos que se quisieron reformar y seguir voluntariamente el primitivo rigor de aquel santíssimo instituto”.¹⁵ Dels monjos claustrals, es diu que vivien “con grande anchura”, la qual cosa indica que feien el que volien, tot menys dur una vida basada en la penitència, la pobresa radical, el dejuni i la pregària.

Suposar que, a partir d'aquell moment, ja no es donaren més desviacions, seria pressuposar massa. El 1636, el franciscà Esteve Valls, ben conegut com a místic, va traslladar-se a Barcelona per a diversos afers i entrà en contacte amb Oròsia Bisba Vidal, franciscana del convent de Santa Isabel, la qual s'enlluernà amb la forta personalitat del frare del convent gironí: “su misticismo, sus arrobos y sus visiones le hacían aparecer como un auténtico enviado de Dios, por encima del bien y del mal, y la monja se convirtió en una verdadera esclava sexual del fraile. Desnudeces, flagelaciones y toda la gama de perversiones sexuales fueron realizadas por esta mujer, quien al final, en un momento de lucidez, denunció todo el asunto al Santo Oficio”.¹⁶

Com a contrast amb els anteriors, cal apuntar el nom de Rafael Guitart (?-1684), natural de la Bisbal i filòsof, que el 1680 compilà obres d'altres autors de l'orde.

RETAULE BARROC

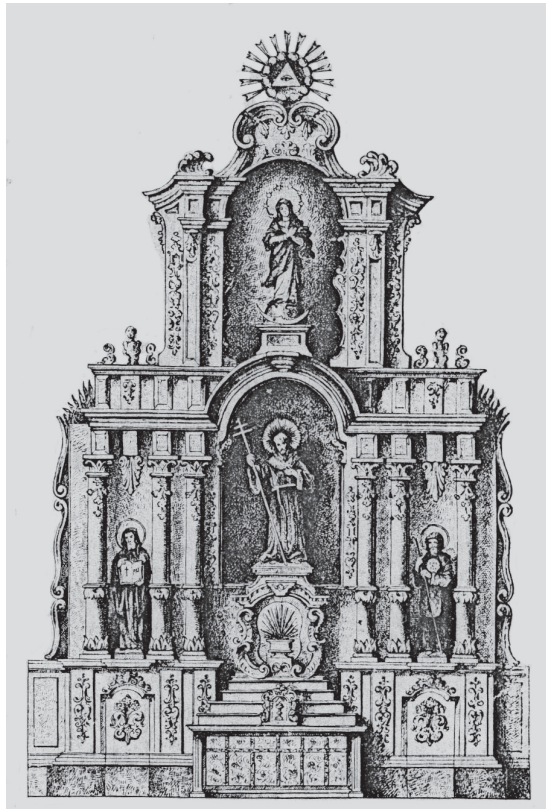
L'esplendor de l'església del convent va augmentar amb l'erecció d'un retaule barroc. El 9 de febrer de 1612, Pau Casanovas, botiguer de teles i síndic del monestir de Sant Francesc, pagà a través de la Taula de Canvi, 200 lliures a Antoni Moret, fuster imaginair de Girona, a compte de la primera paga del preu fet per a la fàbrica del retaule de l'altar major del convent, i

¹⁵ ROIG i JALPÍ, Ivan Gaspar: *Resumen historial de las grandezas y antigüedades de la ciudad de Gerona y cosas memorables suyas eclesiásticas y seculares, así de nuestros tiempos como de los passados*, Iacinto Andreu, Barcelona, 1678, pàg. 360.

¹⁶ BLÁZQUEZ MIGUEL, Juan: *La Inquisición en Cataluña. El Tribunal del Santo Oficio de Barcelona (1487-1820)*, Arcano, Toledo, 1990, pàg. 244. L'autor afegeix: “Absolutamente todo fue reconocido por ambos protagonistas; ella fue absuelta, pero el proceso de él fue suspendido, como si el asunto careciese de mayor transcendencia o acaso por no dar mayores motivos de escándalo”.

Retaule barroc que presidia l'altar major del convent, obrat al segle XVI, segons una il·lustració de l'obra de C. Barraquer.

ahora 30 lliures a Onofre Fuster a bon compte de les figures de dit retaule. El mateix síndic, abonà a Onofre Fuster, el 5 de setembre del 1613, 30 lliures més per a compliment de les 60 promeses.¹⁷

D'aquí s'infereix que el retaule major del convent va ser fabricat per dos artistes: Onofre Fuster s'encarregà de la talla de les figures i Antoni Moret, de la part pròpiament de fuster. Segons Barraquer, «era grandioso este retablo, y por más que Villanueva lo califica de «altar del tiempo del buen gusto», distinguíase por su exagerado barroquismo pródigo en curvas y volutas. En el orden o piso bajo, además de la mesa, gradas y sagrario formado de curvas, tenía una portezuela a cada lado. En el primer alto un gran nicho central

¹⁷ Arxiu Municipal de Girona, Manual de la Taula de Canvi, 1612 i 1613, dies esmentats. Sobre Fuster, veure CLARA, Josep: «Onofre Fuster, escultor barroc a Girona», dins *Punt-Diari*, 19 de maig de 1982, pàg. 24.

con tres grandes columnas a cada lado, guarnecidas de hojas y guirnaldas, conteniendo el nicho la imagen del Patriarca de Asís, y dos otros santos los intercolumnios. El segundo alto sólo constaba del grande y adornado nicho del centro con la Purísima”.¹⁸

Aquest retaule, després de la desamortització, fou instal·lat a l'església de Tossa de Mar. Comprat per subscripció vers 1840, no estava encara daurat.

ELS CLAUSTRES

Josep Narcís Roca Ferreras, quan el convent havia estat enderrocat, descrivia el claustre del monestir: “arcos góticos de mediana altura y algo estrechos, calados y de labor bastante buena, sostenidos por columnitas lisas con buen zócalo que se levantaban sobre un poyo o basamento. Arcos y columnas, de la bella y severa caliza conchífera de la Catedral y de las fachadas de la Colegiata; un segundo piso, de piedra distinta, de arcos semicirculares y columnas cilíndricas, del siglo XVII, más bien afeaba. El claustro gótico era del siglo XIV como la iglesia”.¹⁹ El convent dels framenors, tanmateix, va tenir més d'un claustre. Que les galeries gòtiques fossin del segle XIV és, igualment, discutible, car l'estil perdurà fins al segle XVII.

Un document inèdit que reproduceix al final,²⁰ datat el 1598, revela que el picapedrer Llätzer Cisterna, menor, Jaume Moler, fuster, i Antoni Camps, mestre de cases, es van comprometre a realitzar unes determinades obres per al monestir. El comitent, Galceran de Cartellà, donzell de Girona, com a representant del bisbe Francisco Arévalo de Zuazo²¹ i en nom del convent, es va comprometre a pagar-los unes quantitats importants: 600 lliures a Cisterna, 100 a Antoni Camps i 200 a Jaume Moler.

Entre les ratlles dels pactes es parla de “lo claustro nou darrerament fet”, la qual cosa indica que s'havia aixecat durant el segle XVI, i potser no estava acabat completament, perquè, entre les obligacions, s'esmenta que

¹⁸ BARRAQUER, Cayetano: *Las casas de religiosos en Cataluña durante el primer tercio del siglo XIX*, Imp. de Francisco J. Altés y Alabart, Barcelona, 1906, tom I, pàg. 512.

¹⁹ ROCA, J. Narciso: “Los claustros ojivales, el caserío y los muros medio-evaales de Girona”, dins *Revista de Gerona*, XII (1888), pàg. 279.

²⁰ Apèndix documental I.

²¹ Francisco Arévalo de Zuazo (Segòvia ?-Girona 1611), bisbe de Girona a partir de 1598, aplicà les directrius del concili de Trento i erigi el seminari diocesà.

han de fer “los dos claustros que falten a fer en las claustres primeras del dit monestir”. I és esmentat, així mateix, el “claustre del pou”.

Cisterna havia de construir, de pedra nova, “desaset arquets en lo claustro de la part de ponent y quinze en lo claustro de la part de mitxjorn”, seguint el model del claustre de sol ixent. Per la seva banda, Antoni Camps havia de fer trenta pilars amb els arquets corresponents, que s’havien de situar al damunt.

D'altra banda, consta la fabricació del cor el 1567-1568, en l’obra del qual treballaren els picapedrers Narcís Negrell i Pere Lluquet,²² i “un portal de pedra picada que puja a la trona y al orga”.²³

VISIÓ DELS SEGLES XVII-XVIII

Segons reporta Roig i Jalpí al segle XVII, el convent va conèixer una etapa de sumptuositat i de vida pròspera:

“Es este convento uno de los excelentes de la Religión. Su claustro está hecho a lo antiguo muy espacioso: las oficinas muy capaces. Viven en él de ordinario 50 religiosos; yo he visto que sesenta y aun más, y lo pasan honrradamente; porque está fundada aquella casa en lo mejor de la ciudad, y no hay iglesia en toda ella que tenga tanto concurso como ésta, la qual es muy grande, y su presbyterio el más bello, hermoso y capaz que se halle en alguna de las más sumptuosas de España. Es confiada y lo son muchos de sus altares. En la parte occidental está el claustro y todo lo demás del convento, cuyo huerto es muy bueno y grande, y con la comodidad del riego de el agua de la azequia [...], da mucho para el sustento y regalo de los religiosos. En la occidental tiene, a más de la frontera que mira al medio día, otra puerta por do entra todo el mayor concurso, y enfrente della está la puente²⁴ [...], la qual fue obra de aquellos antiguos claustrales, y se hizo más acá del año 1285 [...] Es esta iglesia hermana de la de San Juan de Letrán de Roma, con participación de todas sus indulgencias, como consta de su Breve recondido en su archivo. En ella ay una capilla de los Santos Médicos Cosme y Damián mártires, que goza del mismo privilegio en favor de Roma, como consta de

²² Arxiu Històric de Girona, notaria 2 de Girona (Josep Benet Pascual), vol 553, 556.

²³ Arxiu Històric de Girona, notaria 2 de Girona, vol 556.

²⁴ Es refereix a l’antic pont de Sant Francesc, antecedent del pont de Pedra actual. Aquest darrer va ser iniciat el 1850 i inaugurat el 1856.

dos Breves de Gregorio XIII, que están recondidos en el mismo archivo [...] Las reliquias [...] son muchas y notables [...] Su sacristía está muy rica en ornamentos y alajas”.²⁵

Pel fet d'estar prop de l'areny de l'Onyar, però, els framenors no s'estalviaren la visita de les aigües incontrolades en temps de pluges copioses. El setembre de 1678, per exemple, la riuada va rompre les parets de les hortes del Mercadal, i en particular les de Sant Francesc, i entrà “a las capellas, havent banyat los pàlits y toallas, y a la sacristia molts vestiments que no tingueren lloch de poder-los traure, que de propte hi fou la aygua”, segons rememorava Jeroni de Real.²⁶

A finals del segle XVIII, l'any 1790, Francisco de Zamora repetí els elogis: “Vimos el convento de San Francisco, situado en el Mercadal, cuyo claustro y escaleras son magníficos, con columnas pareadas abajo y una arriba. Es gótico; en él hay varios sepulcros antiguos. También es buena la iglesia, en la que hay un altar regular, de casa Solterra, de los Santos Médicos”.²⁷ Val a dir que, durant aquesta centúria, s'hi havien efectuat reformes interessants, com ara les de l'any 1739,²⁸ i les ampliacions de cel·les per als monjos, autoritzades el 1796, les quals van ocupar un espai entre el convent i l'hospital.²⁹

DARRERS TEMPS

Entrat el segle XIX, quan es posà de manifest la crisi de l'Antic Règim, cal destacar la participació armada dels frares de Sant Francesc en la defensa de la ciutat contra la invasió francesa de Napoleó, aplegats en la setena companyia de la Croada gironina i defensors del baluard de la Mercè.³⁰ El fet històric va comptar amb un complement literari: l'obra de Manuel Cúndaro (1766-1834), *Historia político-crítica militar de la plaza de Gerona en los sitios de*

²⁵ ROIG JALPÍ, Juan Gaspar: *Resumen historial...*, pàg. 361-362.

²⁶ BUSQUETS DALMAU, Joan: *La Catalunya del Barroc vista des de Girona. La crònica de Jeroni de Real (1626-1683)*, Ajuntament de Girona i Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona 1994, vol. II, pàg. 482.

²⁷ ZAMORA, Francisco de: *Diario de los viajes hechos en Cataluña...*, Curial, Barelona, 1973, pàg. 308.

²⁸ Arxiu Municipal de Girona, Plànols XIX.1.2. núm 4. Planta y perfil del quartu nou del convent de Sant Francesc de Gerona fet per Narcís Grau, mestre de casas, lo die 18 juliol 1739...

²⁹ RIPOLL I MASFERRER, Ramon: *L'arquitecte, l'arquitectura i la ciutat: Girona 1760-1835*, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona, 2005, pàg. 184.

³⁰ GIRBAL, Enrique Claudio: “Cruzada Gerundense”, dins *Revista de Girona*, IV (1880), pàg. 187-188.

1808 a 1809, editada per l'Institut d'Estudis Gironins els anys 1950-53, en dos volums. Cúndaro va ser capità de la companyia mobilitzada pels religiosos, que veien trontollar la situació de privilegi de què gaudien i que podien perdre amb un règim liberal.

De la vuitantena de monjos que componien la comunitat, 18 moriren durant l'època dels setges i 42 foren deportats a França. Pel que fa a l'estat de l'edifici conventual, un informe de 1814 constata que conservava “sólidas e íntegras sus paredes y cubiertas y en general sus pisos y techos, pero han sufrido ruina algunas porciones de ellos” i que “no puede habitarse sin repararse de antemano con las necesarias obras”.³¹

El convent de Sant Francesc –juntament amb el dels dominics i el dels carmelitans calçats– fou un dels tres que, en un primer moment, subsistiren a la ciutat de Girona després de la reforma del Trienni Liberal.³² Però el comportament dels frares, enfrontats obertament a la política dels liberals, va originar l'arrest i el trasllat de la comunitat a Barcelona, escortada pels milicians i, tot seguit, allunyada del país. Naturalment, després de la derrota del sistema liberal –amb la intervenció francesa de 1823–, Manuel Cúndaro, un dels afectats i representant del clergat absolutista, retornà a Girona i predicà l'oració eucarística “por el feliz restablecimiento de Nuestro Rey D. Fernando Séptimo en la plenitud de todos sus derechos”³³ i es mostrà partidari d'enviar a l'exili tots els addictes a la Constitució de 1812.

En la darrera etapa d'existència de l'edifici, Pau Piferrer (1818-1848) admetia que el barri del Mercadal “apenas llama la atención del artista ni por su posición, ni por sus monumentos”. Però ressaltava la prestància del convent dels framenors: “Sólo el convento de San Francisco compensa un tanto el fastidio que experimenta el que recorre sus calles, y en medio de aquella porción de la ciudad, ciertamente no muy aseada, ofrécese como un punto de descanso a los sentidos e imaginación del viajero. Y quizás este imprevisto placer que proporciona, esta sensación de sorpresa que nos causa la vista de un monumento en tal lugar, le hace más apreciable a nuestros ojos y le reviste de un mérito que tal vez perdería mucho de su primera estimación

³¹ ZARAGOZA I PASCUAL, Ernest: “Recuperació dels convents gironins després de la Guerra del Francès”, dins *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, XL (1999), pàg. 278-282.

³² FELIU MONFORT, Gaspar: *La clerecia catalana durant el Trienni Liberal*, Institut d'Estudis Catalans, Barcelona, 1972.

³³ BATLLE y PRATS, Luis: “Certificación de la conducta, padecimientos y servicios del R. P. Fr. Manuel Cúndaro”, dins *Anales del Instituto de Estudios Gerundenses*, V (1950), pàg. 219-222.

El carrer Nou, dit també del Progrés o d'Isabel II, símbol de la nova Girona del segle XIX.

si otras fábricas le circuyesen, excitándonos a comparar y rivalizando con él en el cotejo”. I afegia: “Las paredes de su espacioso claustro muéstranse abundantes en sepulcros e inscripciones; pero la más notable es la que se lee a la derecha del que entra en el capítulo o capilla de la orden tercera. El que allí yace excitará para siempre la curiosidad del viajero, y bien podemos asegurar que ni una sola gota de sangre derramada en luengas y lejanas guerras mancha su fama debida a más facílicas y bienhechoras causas”.³⁴ Es referia a la tomba d'A. Rafart, un modest home de pau que, al segle XIV, “aportà de la ciutat de Nàpols los lopins primerament en aquest bisbat de la qual cosa ses seguit gran profit a tota la comunitat”.

Pel que fa a la població religiosa, entre els convents que existien a Girona l'any 1787, el de Sant Francesc era el que aplegava més residents, un total de 76, repartits en 52 professors, 8 novicis, 7 llecs, 3 donats, 2 criats, 3 nens i 1 síndic.³⁵ El cens de 1797, per la seva banda, reporta 68 individus: 47

³⁴ PIFERRER, Pablo: “Gerona”, dins *Suplemento Literario de El Autonomista*, 1926, pàg. 10-11.

³⁵ *El cens del comte de Floridablanca. 1787 (Part de Catalunya)*. Introducció, edició i notes per Josep Iglésies, Fundació Salvador Vives Casajuana, Barcelona, 1970, vol II, pàg. 12.

professos, 3 novicis, 3 escolans, 12 llecs i 3 donats.³⁶ El 1830, la comunitat estava formada per 61 membres: 25 presbíters, 7 coristes estudiants de teologia, 8 de filosofia, 10 llecs, 8 novicis i 3 donats. Al moment de l'expulsió, els afectats foren una vuitantena.³⁷

EXCLAUSTRACIÓ I VENDA

El final del convent va arribar amb la revolta popular de l'estiu de 1835, la qual –en el context de la guerra carlina– comportà l'exclaustració dels monjos, la supressió de la comunitat i, poc després, la desamortització de Mendizábal. Aquesta vegada anà de debò i no hi hagué marxa enrere. Bé que a Girona no es repetiren els actes violents de Reus, Barcelona i altres poblacions catalanes, en les quals resultaren cremats diversos edificis conventuals i assassinats uns frares, els religiosos regulars foren objecte de menyspreu en passar pel carrer. Però les autoritats s'interessaren per ells i, en no poder garantir-los la protecció adequada, els facilitaren passaports per a la sortida de llur convent. El 7 d'agost de 1835, tots els claustres masculins de Girona foren abandonats pels religiosos.

Exclaustrats els framenors, l'Estat s'apoderà de l'edifici de Sant Francesc, i les seves pertinences foren escampades. Abans de treure'l a la subhasta pública, n'arrendà l'horta, per un temps limitat, al fabricant Joan Planas Fàbrega, veí de l'indret, ja que la seva fàbrica era al carrer de Sant Francesc i podia aprofitar-ne l'espai.³⁸

La Junta encarregada de dictaminar la destinació dels convents suprimits i valorar-ne l'aspecte artístic, assessora del Cap Polític, va mostrar-se favorable a la venda i l'enderroc, per obrir-hi un carrer i establir-hi fàbriques. Però una altra comissió de la Diputació va dir el contrari, partidària com era de treure profit del temple per a activitats religioses i els claustres com a mercat.³⁹ Mentre no es va decidir l'expedient, l'Ajuntament de Girona s'adreçà, durant

³⁶ CAMPDERÁ Y CAMÍN, Francisco: *Indagación estadística acerca de la reproducción y mortalidad de la ciudad de Gerona y en la villa de Lloret de Mar en el siglo último y en los primeros años del actual*, Imp. y fundición de Pons y compañía, Barcelona, 1849, pàg. 2.

³⁷ BARRAQUER, Cayetano: *Los religiosos en Cataluña durante la primera mitad del siglo XIX*, Imp. de Francisco J. Altés y Alabart, Barcelona, 1915, tom III, pàg. 536.

³⁸ Arxiu Històric de Girona, notaria 5 de Girona (J. M. Salamó), vol 1.104, f. 209-211v, 296-298v.

³⁹ Apèndix documental II.

el 1838, a les autoritats de Madrid, ja que estava interessat en la concessió del domini perpetu del convent i de l'horta “para albergar en él durante las actuales circunstancias a las viudas, militares retirados, espatriados y demás que por atraso de sus pagos o la pérdida de sus fortunas se hallen en la mayor miseria” i “para cuando se restablezca la paz, pueda destinar dicho convento a un objeto de ornato y salubridad”.⁴⁰

La venda –emmarcada dins les mesures desamortitzadores proposades per Mendizábal per tal de disminuir el deute públic, aplegar diners per combatre la carlinada i consolidar un grup de propietaris afectes a la causa d'Isabel II– va trigar uns anys. Fou el dia 10 de maig de 1840 quan Joan Carbó, de Cassà de la Selva,⁴¹ obtingué –com a més-dient a la subhasta– tot l'edifici del convent, inclosos els claustres, l'església, els patis, l'horta i tots els annexos, així com els drets, usos i serveis de què gaudia la propietat.

Segons l'escriptura, la superfície adquirida comprenia, poc més o menys, una extensió de 5.980 canes quadrades i el comprador havia de pagar 201.075 rals de billó.

El 24 de juliol de 1841, Carbó es possessionà del convent, però no li fou permès d'obtenir l'església i la sagristia, atesa la sumptuositat del temple i els sepulcres notables que guardava, la qual cosa n'impedia la cessió immediata. Per la banda del govern eclesiàstic de la diòcesi, hom pretenia reconvertir el temple en parròquia del Mercadal, ja que era més valuós que el de Santa Susanna. El comprador entenia, tanmateix, que li havien adjudicat tot el recinte, i un nou informe –signat per persones acreditades i instat pel mateix comprador– dictaminà que no hi havia objectes de valor artístic.⁴² El Regent, informat pel Cap Polític, declarà finalment que l'església feia part de la compra, i Carbó pogué usdefruit-la, juntament amb la sagristia, el 15 de setembre del mateix any.⁴³

Encara que Carbó figurava a les escriptures com a comprador oficial del convent suprimit, la realitat era que tan solament n'hi pertocava una quarta part. La resta corresponia a Pau Bosch Moré, veí de Barcelona,⁴⁴ Joan Planas

⁴⁰ Arxiu de la Diputació de Girona, lligall 186, plec 36.

⁴¹ Joan Carbó Martí (1802-1842) era un comerciant que havia fet les Amèriques. Sobre la família, vegeu CARBÓ CAÑIGUERAL, F. Xavier; CARBÓ CAÑIGUERAL, Vicenç, i MUNDET CREUS, Joaquim: *Can Carbó de les Serres: l'origen d'una extensa nissaga*, Família Carbó, Cassà de la Selva, 2013.

⁴² Apèndix documental III.

⁴³ Arxiu Històric de Girona, notaria d'Hisenda, vol 3 (1838-1843), f. 92-92v, 130-131v.

⁴⁴ Nascut a Cervià de Ter el 1790, Pau Bosch participà en diversos negocis a la ciutat comtal i es casà amb Teresa Barrau Esplugas, de Barcelona. Va morir a Girona, el 1849, de malaltia cerebral.

Fàbrega, veí de Girona,⁴⁵ i Marià Vicens, de Solius,⁴⁶ els quals prèviament havien signat un contracte privat que especificava el repartiment de la propietat:

“Los abajo firmados confesamos que desde este momento firmamos sociedad o sea compañía para comprar a venta o a censo el edificio que fue convento de San Francisco de Asís de esta ciudad con su huerta y todas sus aderencias, con la condición de cumplir las obligaciones siguientes. Primera. El importe de la compra o censo se satisfará por partes iguales entre los quatro socios que firmamos. Segunda. Cada socio pagará el arriendo de la parte que ocupará, tazado por peritos si nosotros no nos avenimos en señalarlo. Tercera. Que el producto de estos arriendos deberá quedar en un fondo del qual se cumplirán las pagas de la compra o del censo, y si no llega a cubrirlas, se repartirá el déficit por partes iguales; pero si sobra, será dividido lo sobrante entre los quatro socios, o bien se aplicará a la obra que convengamos todos juntos. Quarta. La parte sobrante del edificio se arrendará y al producto se le dará el mismo destino indicado. Quinta. Bajo nuestra responsabilidad, y la de todos nuestros bienes, nos obligamos a ampliar la parte que a cada uno nos corresponde. Sexta. Estas obligaciones son las principales a que nos comprometemos sin perjuicio de que después del remate se forme escritura incluyendo las que acaso entre los quatro puedan convenirnos, pues ahora no se tiene por falta de tiempo y por interino compromiso tan solo lo firmamos así en Gerona, a las nueve de la mañana del diez de mayo de mil ochocientos quarenta”.⁴⁷

REPARTIMENT DE LA PROPIETAT

Els quatre socis –per evitar problemes– acordaren la divisió de l'espai de la propietat a parts iguals, inclosa l'aigua que hi arribava a través de

⁴⁵ Nascut a Santa Maria de Corcó el 1789, fou el degà dels industrials gironins i regidor de l'Ajuntament. Era propietari d'una fàbrica de filats i teixits, oberta el 1823, la qual –l'any 1858– fou posada sota la denominació de “Planas e hijo y Duran”. Morí a Girona el 1875. El seu fill, Joan Planas Castañer (Girona 1827-1883), va ser un dels socis fundadors de la foneria Planas.

⁴⁶ Sobre aquesta nissaga, de la qual derivà una branca de la família de l'historiador Jaume Vicens Vives, vegeu AYMAR I RAGOLTA, Jaume: *Els secrets de sa Bardissa*, E. R., Sant Cugat del Vallès, 1982, pàg. 33-47.

⁴⁷ Arxiu Històric de Girona, notaria 9 de Girona (Gaspar Bacó), vol 725 (1842), f. 97v-98v.

dues canonades de pedra, procedent de la sèquia Monar, corrent que va ser determinant per al funcionament dels molins medievals i la ubicació de la indústria moderna al barri del Mercadal.⁴⁸

El 6 de febrer de 1842, els copropietaris reconegueren que a Joan Planas li pertocaven dos trossos del recinte. L'un afrontava a orient amb la casa que era del mateix Planas i part amb el Mercadal de Baix, a migdia amb el carrer nou, tot just projectat i batejat amb el nom «del Progrés», a ponent amb la resta de l'edifici que corresponia als altres socis, i a cerç amb el pati del Molí fariner de baix. L'altre afrontava a orient amb la propietat dels altres tres socis, a migdia amb el carrer nou, a ponent amb l'horta de l'Hospici, la d'en Bertran i el Molí paperer del comú que posseïa en emfiteusi el mateix Joan Planas, i a cerç amb la bassa del Molí de dalt i amb terreny a tocar de la sèquia.⁴⁹

Les tres quartes parts restants, momentàniament, no es van dividir. El 4 de maig del mateix any, Carbó, Bosch i Vicens decidiren la formació d'una societat –Carbó i Companyia– administrada pel mateix Carbó, en la qual cada soci representava una tercera part.⁵⁰ L'any 1844, Pau Bosch hi inaugurà una moderna fàbrica de filats i teixits de cotó, la qual –el 1850– disposava de 3.000 fusos i 46 telers.⁵¹

En el mateix espai que havia ocupat el convent, en el carrer lateral que es denominà «de la Indústria», s'hi desenvoluparen altres fàbriques prou notables. La dedicada a produir paper, *La Gerundense*, va ser la primera de Catalunya que emprà el procediment mecànic en la fabricació. La foneria Planas escampà el nom de Girona en l'àmbit espanyol amb turbines i material elèctric, i la fàbrica Grober esdevingué, per les exportacions i el nombre d'obriers ocupats, el símbol emblemàtic de la ciutat industrial i obrera.⁵² La

⁴⁸ CLARA, Josep: “La sèquia Monar, riu entre rius”, dins *Presència*, 324 (22 de juny de 1974), pàg. 7-8.

⁴⁹ Arran d'aquest repartiment es traçà un plànol del convent, que vaig donar a conèixer en l'article “La venda del convent de Sant Francesc”, dins *Presència*, 553 (novembre de 1981), pàg. 39-40, i que després ha estat reproduït en diverses publicacions.

⁵⁰ Arxiu Històric de Girona, notaria 9 de Girona (Gaspar Bacó), vol 725 (1842), f. 247-250.

⁵¹ CLARA, Josep: “De convent a fàbrica: can Barrau del carrer Nou”, dins *Revista de Girona*, 113 (1985), pàg. 312-315.

⁵² NADALI FARRERAS, Joaquim: «La Gerundense' (1842-1973): una fàbrica de paper», dins *Girona al segle XIX*, Gòthia, Girona, 1978, pàg. 113-144; CLARA, Josep: “La indústria moderna a la Girona del segle XIX: la foneria Planas”, dins *Revista de Girona*, 80 (1977), pàg. 215-222, i “Notes sobre la fàbrica Grober”, dins *Revista de Girona*, 106 (1984), pàg. 45-56.

fàbrica del gas, menys important pel nombre d'obriers ocupats, representà –al seu temps– un progrés per a la il·luminació de la ciutat i de les mateixes fàbriques. Encara, en el mateix carrer de la Indústria, més endavant, s'instal·là una fàbrica de ciment i calç, la qual duia el nom de Pérez i Noguer, i Navarro, Noguer i companyia. Així, amb l'aprofitament industrial de la propietat monàstica, es pot dir que Girona superà una etapa d'endarreriment econòmic que havia estat remarcada per Pascual Madoz l'any 1845.⁵³

Pel que fa a la urbanització del sector, l'Ajuntament de Girona va disposar l'obertura d'un carrer (deuria ser part de l'"objeto de ornato y salubridad" previst el 1838) que passés pel mig del convent i de l'horta annexa, el qual havia de començar en el punt en què s'obria la porta lateral que donava a llevant de l'església i acabar al peu de la muralla del Mercadal. D'aquesta manera sorgí una nova via de comunicació –el carrer del Progrés o d'Isabel II, popularment conegut com el carrer Nou– per entrar a la ciutat, la qual més endavant enllaçà amb el pla, el carrer de Barcelona i l'estació del ferrocarril. És evident que aleshores ja aprofitaven al màxim el pam quadrat i, per això, el carrer sortí tan estret com els de la Girona medieval, condicionat per l'amplada del pont sobre l'Onyar, com ja va denunciar l'informe de 1836, en el qual hom proposava una alternativa per la banda de l'actual carrer de les Hortes. El projecte de les cases fou signat per Bru Barnoya Xiberta,⁵⁴ arquitecte municipal, que també dissenyà la plaça de Sant Francesc en terrenys, igualment, del convent desaparegut,⁵⁵ i que era un dels que, l'any 1841 havia certificat que el convent no contenia cap valor artístic.

MALEDICCIÓ DIVINA

Quan es produïa una calamitat, els bisbes atribuïen el fet negatiu a un càstig diví, perquè hom l'havia ofès de mil maneres. Projectaven la imatge

⁵³ En parlar de la indústria consignava: "Una de las principales causas por las cuales esta ciudad no ha hecho iguales progresos que otras del Principado, debe atribuirse a la influencia de doctrinas y espíritu de antiguas épocas, que dominando las ideas de sus habitantes, les impedía su desarrollo intelectual" (*Diccionario geográfico-estadístico-histórico de España y sus posesiones de Ultramar*, Madrid, 1845, vol VIII, pàg. 375).

⁵⁴ Bru Barnoya Xiberta (Girona 1809-1888), acadèmic de San Fernando, també ha de ser recordat com a director de l'Escola Normal (CLARA, Josep, CORNELLÀ, Pere, i PUIGBERT, Joan: *La Normal de Girona. 150 anys d'història (1844-1994)*, Universitat de Girona, Girona, 1994, pàg. 35).

⁵⁵ FUSES, Josep i altres: *Guia d'arquitectura de Girona*, La Gaia Ciència, Barcelona, 1980, pàg. 84 i 98.

d'un déu cruel que també reaccionava aïrat contra els homes davant d'un greuge sofert per l'Església. El canonge Gaietà Barraquer, que va escriure una obra impagable sobre les comunitats de religiosos a Catalunya, a part de dades històriques, reportà també la llegenda –molt divulgada i acceptada en ambients parcialment poc il·lustrats o interessats a subordinar a través de la por– segons la qual els compradors de béns de l'Església foren castigats amb grans desgràcies i severes malediccions divines.

De Joan Planas afirmava que “fue varón de buenas costumbres, cristiano, fabriquero de su parroquia, laborioso, ocupado sólo en sus deberes y trabajo, y enemigo de despilfarros. Tuvo sin pago de alquiler la fuerza motriz de su fábrica en época en que estos alquileres se cotizaban altos; y, sin embargo, tuvo que abandonar la industria por varias quiebras o suspensiones de pago suyas. Edificó Planas su vivienda en la esquina septentrional de la calle de Isabel II con la que, paralela al río, va al Mercadal; pues bien, en la edificación de varias series de obras efectuadas en sus solares hubieron que lamentarse muchas desgracias de operarios que las obraban; de modo que no faltaban operarios que se negaban a trabajar en ellas”. Continuava dient que “el otro fabricante, Bosch, también quebró”. De Franquesa constatava que “murió sin descendencia”. Aportava, així mateix, el testimoniatge d'una veïna de Barrau, administrador de la fàbrica dels successors de Pau Bosch, la qual explicava que “cuando estaba edificando, al comenzar allí la casa nueva, murió en las celdas del mismo convento. Por enfermo tomaba un baño, y puesto en él, dió un gran grito que yo lo oí, y enseguida quedó muerto”.⁵⁶

La pretesa revenja divina manejada pels elements obscurs ja va ser refutada, al mateix temps en què succeïren els accidents, per una publicació contrària a la ideologia catolicomonàrquica, que era la que s'havia prestat al joc: “Ocupándose *La Convicción*, periódico católico, etc., etc., etc., del hundimiento de parte de la casa del Sr. Planas, ocurrido el domingo último, dice que probablemente será un castigo de Dios, por ser el lugar en que ocurrió el siniestro el que antes ocupaba la iglesia del convento de S.

⁵⁶ BARRAQUER, Cayetano: *Los religiosos en Cataluña durante la primera mitad del siglo XIX*, pàg. 544. Segurament, l'autor es confon en apuntar els noms. Josep Oriol Barrau Espluga (Barcelona 1814-Girona 1900), germà polític de l'economista Laureà Figuerola, també fou gerent de la societat encarregada de subministrar el gas a la ciutat. La necrològica subratllava que “salvo la vista que tenía muy delicada de algún tiempo a esta parte, el señor Barrau ha conservado hasta el último momento sus facultades clarísimas” (*Diario de Gerona*, 20 d'octubre de 1900, pàg. 4).

Francisco. Con el desplome murió una madre. Si el cielo descargó sobre un inocente sus iras, muy mal parada queda a mi ver la justicia de Dios. Los neos siempre los mismos; para ensalzar a Dios le califican de asesino”.⁵⁷

RESTES

A diferència del que va passar amb els convents dels benedictins, dominics, mercedaris, caputxins, carmelitans i mínims, que foren aprofitats per a serveis de l'Estat, el de Sant Francesc d'Assís va desaparèixer, de cop, de la trama urbana de Girona. Tan solament deixà unes restes sobre el mateix punt d'existència i d'altres anaren a parar al Museu de Sant Pere de Galligants, com ara dues portades que foren muntades a la galeria del claustre en 1875.⁵⁸

Sobre el mateix punt de construcció, el canonge Barraquer remarcava que, l'any 1911, “se conservan en pie cinco arquitos en la entrada de la casa de Don Pascual Espelt [...] y en estos últimos años el mismo señor guardaba desmontado, en una cantera suya, todo un ángulo del mismo claustro”.⁵⁹ Cal advertir que la traça del carrer Nou va passar pel mig del claustre.

Els arcs del carrer Nou, però, restaven amagats darrere el taulell de la botiga. Ho remarca una referència posterior: “En els baixos d'una casa del carrer Nou, darrera unes altes estives de sacs de cereals, el viatger, en entrar a Girona, encara podrà veure algunes restes del bell claustre gòtic del convent de Sant Francesc, construït en el segle XIVè i enderrocat en el segle passat”. Són paraules de Carles Rahola, escrites l'any 1929.⁶⁰

Aquestes restes del convent –arcades del claustre gòtic, situades a l'interior de la casa número 5 del carrer Nou, (dit del Progrés, Isabel II i Primo de Rivera, segons les èpoques), va adquirir-les l'industrial Josep Ensesa, l'any 1930, ja que no interessaven a Ramon Nicolazzi, propietari de l'edifici i de l'Hotel Peninsular, que volia ampliar l'establiment.⁶¹ El 17 d'agost de 1931, van ser declarades adscrites al Tresor Artístic Nacional, com

⁵⁷ *El Sud*, 5 de març de 1871, pàg. 6.

⁵⁸ PLA CARGOL, Joaquín: “Comisión Provincial de Monumentos de Gerona. Un siglo de actuación (Memoria)”, dins *Anales del Instituto de Estudios Gerundenses*, III (1948), pàg. 181.

⁵⁹ BARRAQUER, Cayetano: *Los religiosos en Cataluña...*, pàg. 542.

⁶⁰ RAHOLA, Carles: *La ciutat de Girona*, Barcelona, Barcino, 1929, vol I, pàg. 151.

⁶¹ *Diario de Gerona*, 1 de desembre de 1930, pàg. 2.

a monument historicoartístic.⁶² Aquell mateix any, Josep Ensesa va obtenir el permís del Ministeri d'Instrucció Pública per desmuntar-les i traslladar-les a la nova urbanització de S'Agaró, per la qual cosa la Comissió Provincial de Monuments designà l'arquitecte Rafael Masó, responsable de l'edificació que Josep Ensesa duia a terme en el paratge costaner, per tal que en vetllés el trasllat i se'n garantís l'aspecte arqueològic.⁶³ Les cinc arcades del claustre gòtic van ser incorporades a la nova església de S'Agaró, dedicada a la Mare de Déu de l'Esperança, obra de Francesc Folguera.

A hores d'ara, la ciutat de Girona serva —a més de les instal·lades a Sant Pere de Galligants— unes poques restes del convent de framenors: les més visibles són dues arcades de claustre, les quals figuren a l'interior d'una botiga al carrer Nou i unes arcuacions en un establiment de la plaça de Sant Francesc. En un racó de l'actual plaça de Josep Pla, trobem, així mateix, una antiga arcada del temple i part d'un mur. D'altres restes dels claustres i del convent es localitzen al pati de la casa Sarriera o palau Solterra, al carrer dels Ciutadans, a dia d'avui seu d'una delegació departamental de la Generalitat, a la Fontana d'Or —en la restauració de la qual hom incorporà peces del museu de Sant Pere de Galligants— i al Museu d'Art.

En aquest darrer museu podem admirar el sarcòfag de Gaufred Gilabert de Cruïlles, almirall dels reis Alfons III i Pere III, mort a Algesires el 1339. Es tracta d'una obra del segle XIV que representa la figura jacent del personatge titular. En contra d'autors locals del segle XX, que apunten que la sepultura procedia del convent de Sant Domènec,⁶⁴ té força més autoritat el testimoniatge d'Enric Claudi Girbal, que l'any 1866 ja l'esmentava com a peça del claustre de Sant Francesc i afegia la referència d'una altra tomba existent en el mateix indret: “Enfrente de éste había el de su hijo Gaufredo muerto en el sitio de Aleggio en Cerdeña, año 1354. Este sepulcro se hallaba no ha mucho tiempo sirviendo de abrevadero de caballos en el hipódromo situado

⁶² “Declaración de monumento artístico de los restos del convento de S. Francisco, de esta ciudad”, dins *El Autonomista*, 24 d'agost de 1931, pàg. 2.

⁶³ PLA CARGOL, Joaquín: “Comisión Provincial de Monumentos de Gerona. Un siglo de actuación (Memoria)”, dins *Anales del Instituto de Estudios Gerundenses*, V (1950), pàg. 192.

⁶⁴ Carles Rahola s'equivocà i rectificà: “El sepulcre de Gilabert de Cruïlles no procedeix (com aquí indiquem) del convent de Sant Domènec, sinó del de Sant Francesc” (*La ciutat de Girona*, Vol II, pàg. 143). Però el Catàleg del Museu d'Art, publicat el 1981 per la Diputació de Girona, manté el dubte (pàg. 59), la qual cosa continua en el de 1984, publicat per la Generalitat de Catalunya (pàg. 22).

en el baluarte de Figueras y allí permaneció hasta que una mano celosa lo depositó en el Museo de antigüedades”.⁶⁵

APÈNDIX DOCUMENTAL

1. Contracte per a la realització de diverses obres al convent de Sant Francesc d'Assís, entre Galceran de Cartellà, representant del convent, i Llàtzer Cisterna, menor, picapedrer, Jaume Moler, fuster, i Antoni Camps, mestre de cases.

18 de novembre de 1598. Notaria 2 de Girona, vol. 682.⁶⁶

En nom de nostre senyor Déu sia. Amén.

De y sobre la obra fahedora en lo monestir de sant Francesch, de la present ciutat, com baix se especificarà, per ordre del molt il·lustre y reverent senyor don Francisco Arévalo de Çuaço, per la gràcia de Déu y de la santa sede apostòlica, bisbe de Gerona, per y entre lo il·lustre senyor Galceran de Cartellà, donzell en la present ciutat domiciliat, tenint per estas cosas ple y bastant poder del dit reverendíssim senyor bisbe, com a jutge ordinari dels testaments y cosas pies de la dita ciutat y bisbat de Gerona, y també com a comissari y delegat apostòlich dels fruïts, rendes y emoluments del monestir dels frares claustrats de l'orde de sant Francesch, com consta de la sua potestat en lo vicariat lo die proppassat, de una part, y Llàtzer Sisterna, menor de dies, picapedrer, Jaume Moler, fuster, y Antoni Camps, mestre de cases, tots de la present ciutat, tant conijuntament com divisa, de part altre, és estada feta y apuntada, fermada y jurada la concòrdia y capitulació ab los capitòls y pactes següents.

Primerament, està determinat, pactat y concordat que los dits mestres, respectivament, han de fer los dos claustros que falten a fer en las claustres primeres del dit monestir de sant Francesch, conforme los pactes que baix se especificaran, e dit Llàtzer Sisterna sia obligat, com de present se obliga, com lo dit mestre de cases desfarà la teulada, pendre y recullir y posar en lloc convenient, a hont manco fassen ambarors, los pilars, vasas y capitells per repicar y posar aquells en sa dequada forma, a effecta de posar-los en obra, y lo matex aja de fer en los pilars, vasas y capitells de la claustra del pou quant los pendrà y recullir-los, com dalt està dit, y que haia de restar la teulada de la pròpria manera que vuy està ab pilars de raiola o altres pilars

⁶⁵ GIRBAL, Enrique Claudio: *Guía-cicerone de la inmortal Gerona*, Establecimiento tipográfico de Gerardo Cumané y Fabrellas, Girona, 1866, pàg. 28. Puc afegir que el sarcòfag va ser traslladat, per disposició del cap polític, al cementiri de Girona el 29 de desembre de 1842. De la intempèrie, l'any 1891, passà a dins de la capella del mateix cementiri, i l'any 1936 ingressà al Museu de Sant Pere de Galligants.

⁶⁶ Una nota marginal adverteix que la present concòrdia, el dia 28 d'agost de 1599, va ser cancel·lada.

de pedra si ls trobarà per casa moguts o arrencats que no sían bons per la dita obra dels dits claustres.

Ítem, és pactat e concordat, que dit Llätzer Sisterna haia de donar y, a sas daspesas, posar, devant la porta de la portaria de dit monestir, totes y tantes llambordes com aurà menester lo mestre de cases per reparar y fortificar los fonaments del claustre més llarc de la part de solponent, que sían de la llargària de quatre fins en sinc palms, conforme lo que capitularà baix, ab dit mestre de cases.

Ítem, és pactat e concordat, que dit Llätzer Sisterna haia desfer la barana o antepit de dit claustro maior, de dita part de ponent fins a la cara de terra, y assò atès no està al nivell ni a plom, y després lo haia de tornar fer de la matexa pedra, y més, si n.i haurà menester, que sia picada, que vinga a dret plom puiant-lo ab lo entaulament, conforme lo claustro nou derrerament fet, asò emperò pactat que lo entaulament de dita barana haia de ésser de pedra nova y ab bossell, conforme lo claustro nou derrerament fet, y axí matexa aia de alsar a l'igual y posar de la barana del claustro de mitxjorn ab lo entaulament nou, conforme lo dalt dit de la part de ponent y de tal manera que lliguen y conforme totes las quatre baranas de dit claustro.

Ítem, dit Llätzer Sisterna haia de donar les vases, capitells y columnes que seran menester per tots los dits dos claustros, ço és, de mitxjorn y de ponent, ço és, les columnes obrades conforme estan obrades del claustro de solixent, y les vases hàian de ésser de la pròpia forma y manera estan deu vases que vuy sustenta y tenen la teulada del claustro de ponent y valdra's de les vasas trobarà en casa, y las que faltaran en casa farà noves, y totes hàian de ésser a la forma de las ditas deu, y los capitells hàian de ésser, en lo u de dits dos claustros, en la forma y manera que són los que vuy y estan en lo dit claustro de ponent posats, y en l'altro claustro hàian de ésser los capitells axí y conforme un capitell té lo pare guardià de dit monestir en sa celda, en la forma del qual n.i ha molts en dit monestir, y dit Sisterna ne té plena vista y satisfacció, y han de ésser les columnes que pórtan vasa y capitell en lo claustro de ponent, setze, y en lo claustro de mitxjorn, catorze.

Ítem, és pactat e concordat, que dit Llätzer Sisterna haia de fer, de pedra nova, desaset arquets en lo claustro de la part de ponent y quinze en lo claustro de la part de mitxjorn, tots obrats en la matexa forma y atxura dels arquets del claustre de la part de solixent, per als quals se porà servir de unas nou pedras doblas que s troban en lo retret del refator de dit monestir.

Ítem, és pactat e concordat, que dit Llätzer Sisterna haia de fer y posar tots los permòdols que seran menester y la obra requerrà, per a sustentar lo sostre de dits claustros, conforme estan en lo claustro de solixent.

Ítem, és pactat, que dit Llätzer Sisterna haia de desfer un pilar que lliga los dos claustros fahedors y aquell tornar alsar y fabricar de fonament fins a la alsada dels dos fets en lo claustro de solixent, posant-lo de la matexa mollura y forma que estan aquells, y també haia de llavar la archada que vuy està y carregar sobre dit pilar y després tornar a fer aquella y posar a son degut lloch, conforme està l'altre arcada devant la capella de sant Honofre.

Ítem, dit Sisterna ha de prosseguir y puia lo pilar devant la capella de sant Honofre, de la matexa manera que està principiàt y conforme del que està dit dalt, de manera que conforme tots los dits quatre pilars de dit claustro.

Ítem, dit Sisterna ha de alsar las parets ab pedra de carreu dobla sobre los arquets de dits claustrons de ponent y de mixjorn, de la alsada y llivell dels dos claustrons que ya són fets, ab un entaulament de demunt, de pedra nova ab copada, conforme està lo claustro de solixent y que conforme y lligue una obra ab altre.

Ítem, és pactat e concordat, que dit Llätzer Sisterna ha de fer y posar y assentar tota la dita obra a son punt y a ses despeses, axí y de la manera que dalt està apuntat, ab les limitacions y coses que se li asenyaleran baix, per totes les quals obres està pactat y concordat que dit senyor Galceran de Cartellà, en dit nom y en virtut del poder de dit reverendíssim senyor Bisbe li ha donat, donarà y pagarà a dit Llätzer Sisterna, sinc-centes lliures moneda barcelonesa, de esta manera, ço és, en comensar la obra, sinquanta lliures anticipades.

Ítem, acabadas y assentades a tot son punt las dos baranas o antepits dels dits claustrons, quoranta lliures.

Ítem, en haver picat y revocat las vases, capitells y columnes, com dalt està dit, que.s tróban en casa, quoranta y quatre lliures.

Ítem, en haver aportat les vases, capitells y columnes en dit monestir que faltaran per a dits dos claustrons, en la forma que dalt està dita, vint lliures.

Ítem, és pactat e concordat, que dit mestre Antoni Camps haia y sia obligat a fer y acabar y posar a son degut punt tots los dits dos claustrons a la forma del clastro de solixent, en tot lo que tocarà a son ofici de mestre de casas, com baix més particularment s'especificarà. E primerament, ha de fortificar y reforçar los fonaments de la barana o antepit del claustro de solponent, posant en quatre parts o llochs de dits fonaments las llambordes que seran menester, de latitut de vuyt o nou pams, en cada lloch, y las quals llambordes ha de posar de cap sota dits fonaments, de llargària de dos palms, y sobre los altres dos o tres pams restants en fora de ditas llambordas ha de parar y fer rabassa puiant en alt fins a la cara de la terra, aont lligarà la paret nova ab la vella, en quatre parts de cada lloch.

Ítem, és pactat e concordat, que com las tauladas de dits dos claustrons se hauran de adarroc o dasfer, que dit mestre Antoni Camps haia de desfer y adarroc aquelles e replegar e recullir las teulas y tota la fusta posant.o en lloc convenient y desambaraçat, en dit monestir, per servir-se'n de tot, com serà menester.

Ítem, és pactat e concordat, que dit mestre Antoni Camps sia obligat fer y alsar las parets de dits dos claustrons de ponent y migjor, a la gruxa de dos palms sobre las parets que vuy són a la alsada necessària per lo vessant de taula que responga y vinga a l'igual de la teulada del claustro de solixent.

Ítem, és pactat e concordat, que dit mestre Antoni Camps sia obligat de ffer la teulada de sobre la portaria y fer lo vessant de l'aygua fora y devant la porta de dita portaria, segons la obra requerrà.

Ítem, és pactat e concordat, que dit mestre Antoni Camps haia de fer trenta pilars demunt lo entaulament de pedra de dalt, de cayrons otxavats, y sobre dits pilars sos arquets necessaris, de cayrons enxafrenats, y fer la paret sobre dits arquets de la matexa alsada y ab lo vessant de l'altre claustro de solixent, los quals pilars y arquets hàian de estar en la alsada y en lo demés conforme als de dit clastro de solixent.

Ítem, dels trenta-dos arquets que ha de aportar y donar fets en la forma demunt dita, cent lliures en quatre iguals pagues, és a saber, de vuyt en vuyt arquets, vint y sinc lliures portats en dit monestir. Ítem, de les trenta y dos canes de paret de carreu que, segons més y manco, seran menester, cent lliures en vuyt iguals pagues, de quatre en quatre, canes, dotze lliures y mitja portades en dit monestir ans de rebre. Ítem, en haver posats y assentats a tot punt, com dalt està dit, los dits dos pilars que són los cap claustros y la archada que en lo hu de aquells carrega vint lliures, y las restants vuytanta y set lliures acompliment de dites sinc-centes lliures, acabada, posada, vista y judicada y abonada dita obra per persones expertes encontinent.

Ítem, és pactat e concordat, que a dit Sisterna li donen, per adiutori de dites obres, les cosas següents, ço és, que dit monestir farà la dispesa a quatre persones oficials o obrés en lo interim y entretant, que picaran las pedres y columnes velles que són en casa y assentaran tota la pedra picada. Ítem, li donarà lo monestir tota la archada que està sobre la cuyna vella ab los dos sperons corresponents y altre speró que està en lo hort, a la part del cap del reffator, restant emperò las parets ahont estan dits sperons sanas y senseres, e més se li done tota la cals y arena que serà necessària per a dita obra, y finalment que.s puga servir de les bigues que vuy tenen la teulada vella dels dits claustros que se han de dasfer tractant bé dita fusta y no troseisant-la.

Ítem, és pactat e concordat, que dit mestre Antoni Camps ha de anrreiolar los sostres de dits dos claustros, de la matexa manera y alsada que està enraiolat lo de solixent.

Ítem, és pactat e concordat, que dit mestre Antoni Camps haia de fer y tornar les tauladas de dits dos claustros de la alsada y vessant, com dalt està dit, servint-se de la fusta y teulas que ya hi són, y las teulas que faltaran les haia ell de donar a sas cost y despesas, y també haia de donar a ses despesas tots los cayrons necessaris per los dits pilars y arquets y raiols per enraiolar los dits dos sostres bons y sufficients los que seran menester a ses despeses y pagar lo port de totes aquexes bastretes. Per la qual obra que dit mestre Antoni Camps ha de fer, és pactat e concordat que dit senyor Galceran de Cartellà, en dit nom, li donarà y pagarà, realment y ab effecte, cent lliures moneda barcelonesa, en los tèrmens y pagues següents, ço és, primerament, en paga prorrata de dita summa lo propri cost de cayrons, raiols y teules y lo port de aquells necessaris per dita obra, posats en dit monestir, y lo restant que sobrarà pagats dits pertrets, pagarà dit senyor Cartellà conforme la obra farà dit mestre Antoni Camps, en les pagues y conforme diran y arbitraran lo reverent pare guardià de dit monestir y lo matex senyor Galceran de Cartellà.

Ítem, és pactat y concordat, que lo dit monestir donarà la cals y sorra necessària per a la dita obra y la pedra que és dessota la capella de sant Diego y devall la porta de l'hort qui ix fora casa y la que és en dit hort, a la part del refator nou de dit monestir, la qual pedra dit mestre Antoni haia de aportar a ses despesas a peu de obra, y si faltará pedra per acabar dita obra, ne haia de sercar y aportar, a ses despeses, la que serà menester.

Ítem, és pactat e concordat, que dit mestre Jaume Moler, fuster, haia de fer, a sos cost y despesas, los dos sostres de dits claustros, de fusta de arbre poll, ab tantes y tals bigues, bigatells y enfaxament y fulla alsada y gruxa, conforme lo sostre

del claustro de tremuntana, de tal manera que no differentian en cosa alguna, sinó tant solament en la spètia de la fusta, posant y fusta y clavasó y tot lo necessari a ses despeses, com dalt està dit.

Ítem, és pactat e concordat, que acabats los dits sostres de dits dos claustrons, dit Jaume Moler sia obligat de apontalar las bigues de dits sostres, de tal manera que, essent la fusta no prou seca, no púgan fer vici y la obra no restàs imperfeta o deffectuosa y a sos cost y despeses, donant-li dit monastir per apuntalar la fusta necessària per la qual obra que dit Jaume Moler ha de fer, és pactat e concordat que dit senyor Galceran de Cartellà haia de donar y pagar, en dit nom, a Jaume Moler, dos-centes lliures barceloneses, en los tèrmens y pagues següents: primerament, en paga prorrata de dita quantitat pagarà a dit senyor Cartellà lo cost de la fusta que comprarà, lo tallar y serrar y lo port de aquella, conforme y sempre y quant serà posada en dit monestir, y lo restant acompliment de dos-centes lliures pagarà en quatre iguals pagues, ço és, la primera anticipada com comensarà de obrar y polir la fusta, y la segona com aurà casi fet lo sostre del claustro de mitxjorn, y la restant quarta y última paga acabat de fer dits sostres, a tot llur degut punt, vista, regoneguda y abonada dita obra per persones expertes.

Ítem, és pactat e concordat, que dits Llätzer Sisterna, picapadrer, y Antoni Camps, mestre de cases, cada hu per son interès, per la obra haurà feta y acabada, hàian de estar a tot lo moviment y perill y falsedat de obra que se mogué en aquella, a judici de persones expertes, per spay de un any y un dia, comptador del dia que serà vista, regoneguda y abonada dita obra en avant, cada hu per sa part.

Ítem, an pactat y concordat les dites parts, que si algunes coses per fer las ditas obras faltaran, ultra lo que dit monestir ha de donar a dits mestres, com dalt està pactat, que cada hu d'ells respective, per sa part, haia de pagar y fornir tot lo que faltará, sens haver de pagar ni contribuir en cosa alguna dit monestir.

Ítem, han pactat y concordat les dites parts, que dita obra ha de ésser feta y acabada a tot son punt y compliment per tot lo mes de agost propvinent, donant obra ab effecta, cada hu de dits mestres per sa part, que farà lo que a sa part y a son offici tocarà dins dit temps, ab pacte exprés, que si algú d'ells no u farà y no complirà a sa obligatió, que dit senyor Cartellà lo puga fer per altres mestres, a cost y despeses de aquells qui no faran y compliran lo que dalt està pactat y concordat.

Ítem, és pactat y concordat per y entre las ditas parts, que dits mestres hàien de donar obre ab effecte de donar fermanses idòneas, cada hu per sa part, a coneguda de dit senyor Cartellà, y aquellas haver firmat de aquí a diumenge propvinent, que contarem a XXII del corrent, ab les penas y obligacions que baix se diran.

E, finalment, vólan las ditas parts que dels presents capítols sien fets hu e molts actes e instruments necessaris, a coneguda del notari baix scrit, substàntia del fet en res no mudada, los quals capítols e pactes les dites parts, lloant he fermant la present concòrdia, firmen e juren.

Et ideo nos dicte partes laudantes, etc. preinserta capitula et pacta, etc. promisserunt pars parti ad invicem et vicissim attendere, etc.[...]

Actum Gerunde, die XVIII novembris MDLXXXVIII.

II. Informe contrari a l'enderrocament de l'església i claustres de Sant Francesc d'Assís, redactat per membres de la Diputació i adreçat al Cap Polític de Girona l'any 1836.

Arxiu de la Diputació de Girona, 187, plec 5.

La Comisión nombrada por V.E. para dar su dictamen sobre espediente formado por la [Ilustre] Junta con resolución de 13 de julio actual, en orden al destino que debe darse a los Monasterios y Conventos suprimidos según el Real decreto de 25 y Real orden del 26, ambos de enero del corriente año, que el I. Gobernador Militar acompaña a V.E. con fecha 20 de junio último, para la censura sobre dicho espediente, espone a V.E. su dictamen, con el sentimiento de discrepar de la opinión de la citada I. Junta en algunos puntos, por cuyos motivos se ve obligada, para mayor claridad de su dictamen, en invertir el orden seguido por aquélla.

Convento de S. Francisco de Asís.

Sobre este edificio difiere la Comisión en algunos puntos de la Junta. No parece sea útil derribar un edificio, tan capaz, tan sólido y quizá tan necesario, como la Iglesia de este convento.

Nadie creará que, en cuanto a solidez, ceda a otro, y en cuanto a capacidad y elevación de su bóveda, lleva mucha ventaja sobre todos los demás, excepto el de la Catedral, si bien que por la situación de ésta en lo más elevado de la ciudad, y por su coro en el centro, que la parte en dos, se hace su capacidad cuasi inútil, al paso que la de la Iglesia que fue de Franciscos podrá servir quizá no sólo para parroquia de todo el Mercadal y calles extramuros de esta ciudad por aquella parte, cuando se apruebe el plan definitivo de parroquias, sino también para todo el llano de Gerona, cuyos labradores sabido es que oían la misa en dicho punto como el más a propósito.

Su misma capacidad y la situación de la Catedral parece que destinan a la Iglesia de San Francisco por cuasi castrense, pues que no habiendo en donde pueda oír misa un batallón, sino en una de las dos (bien que en S. Francisco con más comodidad y en mucho mayor número por la razón espuesta) y, siendo muy pesado para la tropa subir a la Catedral, como hemos visto en nuestros días por falta de la de San Francisco, síguese de aquí que es ésta absolutamente necesaria para este objeto.

Pero prescídase por ahora que de dicha Iglesia de San Francisco sea necesaria y útil la conservación para los objetos indicados: en este caso tampoco se aprobará su demolición. El nº 4 del Real decreto que motiva la formación de este espediente, manda que los edificios en cuestión se apliquen a plazas y mercados de nuevo plan. ¿Y quién negará que no habiendo plazas bastante capaces en esta ciudad para los mercados y debiéndose celebrar éstos en días lluviosos en los pocos arcos que hay en aquéllas, sea absolutamente necesario, cumpliendo con dicha Real orden, una plaza y mercado de nueva planta? Y en este caso, qué lugar más a propósito que la susodicha Iglesia y sus espaciosos claustros, separados del punto del mercado actual no más que por un puente de piedra? En este caso quedaría siempre para el público el famoso algibe de sus claustros, tan capaz, como magnífico, que llenándose con el agua del Ter da aun el abasto en este año con la del anterior, circunstancia muy apreciable para el mercado.

La comisión de V.E. está plenamente convencida de estas verdades en beneficio público y aun se lisongea que, si V.E. las conoce tales, penetrarán también el ánimo de la I. Junta.

Ésta propone que la demolición de dichos edificios es útil para abrir una nueva calle y establecimiento de fábricas. Para este último objeto, en la parte destinable del edificio de que no se ha hecho mención, consiente y lo conoce útil la Comisión, al paso que cree que no es necesaria ni quizá útil la nueva calle proyectada, porque suponiendo que la puente que debería embocarla, tendría mala entrada desde la plaza del Vino, punto preciso y uno de los principales de la ciudad, ya que por causa de la estrechez de la calle y encrucijada de otras de donde arranca la puente, ya también por la subida y bajada de la misma.

Sobre este inconveniente y demás referidos se ofrece otro de gravísima consideración, capaz por sí solo de impedir, al parecer de la Comisión, la abertura de la calle proyectada. Este inconveniente consiste en que tendría que atravesarse en gran parte la huerta del citado hospicio y que otra parte tendría que cederse para solares de casas, quedando, por consiguiente, dicho establecimiento de beneficencia, sin huerta para su consumo y sin desahogo para sus recogidos, inconveniente cuya sola reflexión lo evidencia tanto que se abstiene la Comisión de patentizar a V.E.

El modo, pues, de conciliar una nueva calle sin la demolición de dichos edificios e inconvenientes referidos parece ser el que se abriera frente la puente de madera que hoy existe por delante Santa Clara,⁶⁷ donde está empezada ya, cuya puente debería hacerse de piedra, ahorrando así los inmensos gastos que importa su conservación, siendo su entrada magnífica por la parte de la plaza de las Coles o bien construyendo dicha puente en el punto de Agustinos, donde estaba antiguamente y en donde se había proyectado reedificar,⁶⁸ continuando la calle en línea recta hasta las murallas y abriendo en ella, si se requiere, otra puerta, previos los requisitos necesarios, en cuyos casos también se aprovecharían a favor de los acreedores del Estado varios solares de casas, ya del convento de San Agustín, ya de Santa Clara cuando se declarase suprimido.⁶⁹

Éstas son, Esmo. Sor., las reflexiones que la Comisión de V.E. propone para rectificar según su modo de pensar el plan de la citada I. Junta: si no hubiese conseguido su objeto, a lo menos le cabrá la satisfacción de no haber sido por falta de desvelo y deseos de acierto.

⁶⁷ Es refereix al pont de les Palanques Vermelles, en molt mal estat, per la qual cosa calia prohibir-hi el pas quan el riu pujava.

⁶⁸ El pont de Sant Agustí fou destruït per una revinguda de l'Onyar. L'any 1852 s'acordà de reconstruir-lo i rebé el nom de pont de la Princesa (MARTÍ, Víctor: "Puente de la Princesa sobre el río Oñar en la ciudad de Gerona", dins *Revista de Obras Públicas*, 16 (1853), pàg. 208-210).

⁶⁹ El convent de Santa Clara no va ser suprimit per la desamortització de Mendizábal, però l'exclaustració arribà el 1868 i el convent va ser enderrocat. Bé que les monges recuperaren la propietat dels terrenys i reedificaren una nova església, diverses contrarietats –entre les quals les derivades de la urbanització– condicionaren el seu trasllat, l'any 1881, al Veïnat de Salt.

En cuanto al destino que da la I. Junta a los ex conventos de S. Agustín para caballería y artillería, de capuchinos para enseñanza, de carmelitas para V.E. y Gobierno civil, de la iglesia de Galligans para parroquia, ya que lo es, y su monasterio para enagenar y para lo último también el de mínimos, junto con la parte del de S. Francisco de Asís, excepto la Iglesia y sus claustros, se conforma la Comisión de V.E. con el parecer de dicha I. Junta.

Gerona, 18 julio de 1836.

Mariano Cors de Niubó.⁷⁰ Salvador Armet.⁷¹ Es copia. Tomás Blanch, secretario.

III. Informe favorable a l'enderrocament de l'església de Sant Francesc d'Assís, l'any 1841, fet a instàncies del comprador.

Arxiu de la Diputació de Girona, 187, plec 5.

D. Antonio Matamoros, Teniente coronel comandante de Ingenieros de esta Plaza, D. Narciso Sicars, Juez de 1ª instancia, y D. Agustín Bragat, Catedrático de Matemáticas, comisionados por la Sociedad económica de Amigos del país, D. Bruno Barnoya, Arquitecto de la Academia de San Fernando, y D. Joaquín Jaquet, Regidor del Escmo. Ayuntamiento de esta capital, abajo firmados.

Hemos reconocido, por orden del Sor. Gefe Superior político de esta provincia, la iglesia del estinguido convento de S. Francisco de Asís y no hallamos en ella mérito alguno artístico; y si bien puede haber, en las urnas que contiene, algún recuerdo histórico, como el sepulcro de un Condestable y algunos de familia, pueden ser trasladados al punto que se designe, sin que su arranque pueda perjudicarlos ni al edificio.

Gerona, 23 de junio de 1841.

Antonio Matamoros. Narciso Sicars. Agustín Bragat. Bruno Barnoya. Joaquín Jaquet.

⁷⁰ Marià de Cors (Olot 1776-Girona 1853), hisendat, va ser diputat provincial (1822-1823, 1836, 1844-1847) i alcalde de Girona (1838, 1840-1841).

⁷¹ Salvador Armet, de la Jonquera, va ser diputat provincial pel districte de Figueres (1836).